

שגם הוא סעיד ולא מיעט הכתוב רק לענבים כשהן בעין דלא סעדי אבל בעשה מהן יין הכי נמי דלברך עליה שלש ברכות וזה פשוט:

ודע דמסוגיא זו הוכיחו תר"י והרא"ש לעיל בסוגיא דכסא דחמרא דאמרי' התם דאם בירך על תמרי בדנהמי יצא דה"נ אם טעה ובירך על היין ג' ברכות נמי יצא דהא יין זיין טפי מתמרי דהא מקשה הכא גבי יין דלברך עליו ג' ברכות לכתחלה ולא קמקשה כן גבי תמרי ש"מ דיין זיין טפי וגם להדיא קחזינא בסוגיא דהכא דחמרא סעיד כמו לחם ואפי' לכתחלה ה"ל לברוכי עליה ג' ברכות אלא משום דלא קבעי כו' וא"כ עכ"פ בדיעבד ודאי יצא ודין זה הוא כמעט ברור ולית ביי' פלוגתא כלל:

עוד נראה להוכיח מסוגיא דידן דחמשת המינים נמי זייני טפי מתמרי תדע דהא הנודר מן המזון אינו אסור רק בחמשת המינים וגם לא מברכינן במ"מ רק על חמשת המינים א"כ ש"מ דהם מזון טפי מתמרי וכיון דעל תמרי יצא בבהמ"ז מכ"ש בדייסא מחמשת המינים שיצא בדיעבד בבהמ"ז והא דכתבו תר"י והרא"ש בסוגיא דהביאו לו תאנים וענבים בתוך הסעודה דדברים הבאים לאחר הסעודה אפי' דייסא נמי מברך עליה תחלה וסוף ואין בהמ"ז פוטרת ברכה דמעין ג' היינו משום דהתם הוי כלכתחלה כיון דאפשר לברך עליה ולא לסמוך על בהמ"ז אבל בדיעבד אם בירך בהמ"ז על דייסא ודאי דיצא כ"כ בס' אהע"ז והוא נכון וע"ש באריכות קצת. ואפ"ה גבי יין כתב שם בתר"י דאם בא לאחר הסעודה א"צ לברך אחריו מעין ג' ומותר לו לכתחלה לסמוך על בהמ"ז. ונמצא כי הדין נחלק לג' דינים דאם אכל או שתה שלא בתוך הסעודה ולאחר הסעודה לכתחלה צריך לברך על הכל מעין ג'. גם על היין בדיעבד אם בירך עליהן בהמ"ז יצא בין על תמרי בין על דייסא בין על יין ולאחר הסעודה על תמרא ודייסא צריך לברך מעין ג' ואין לסמוך על בהמ"ז ועל היין מותר לו לכתחלה לסמוך על בהמ"ז ודין זה האחרון עדיין צ"ע כי

אינו רק מסברא בעלמא ולית ליי' שום ראי' מגמ' ועיין בזה:

שם היכי דמי אילימא דקא שתי ליי' אזוקי מזיק ליי' דתניא כו' אלא דקא שתי ע"י אניגרון א"כ ה"ל אניגרון עיקר כו' הב"ע בחושש בגרונו כו'. דעת הרמב"ם וכן הוא דעת בה"ג דהיכי דקא שתי ליי' בעיני' קא מברך שהכל והא דאמר אזוקי מזיק ליי' היינו דלא שייך לברוכי עלה בפה"ע כיון דקא שתי ליי' שלא כדרך הנאתו אבל מ"מ שהכל בעי ברוכי דלא גרע מקמחא דשערי דלקמן דאע"ג דקשי לקוקיאני אפ"ה כיון דאית ליי' הנאה מיני' בעי ברוכי. והטור פסק דלא בעי ברוכי כלל כיון דקא מזיק ליי' ולדבריו צ"ל דלא דמי לקמחא דשערי דהתם אינו קשה רק לדבר אחד היינו לקוקיאני אבל מ"מ אית ליי' הנאה מיני' וגם לא אמר לישנא דמזיק רק לישנא דקשה וכדומה איכא הרבה מאכלים דקשה לדבר אחד כדאמרינן לקמן (מכ:): טחול יפה לשינים וקשה לבני מעים כרשין כו' וכן נמי אמרינן ללע"ט יפה לרמ"ט קשה לקמן (נא.) וה"נ גבי קמחא דשערי אע"ג דקשה לקוקיאני מ"מ אית ליי' הנאה מיני' כשאר אכילות ומשו"ה בעי ברוכי משא"כ שמן זית כיון דאמר בסתם אזוקי מזיק ליי' משמע דמזיק לכל הגוף ולית ליי' הנאה כלל ולכך לא בעי לברוכי כלל אפי' שהכל. והרמב"ם ס"ל שאין לחלק בינייהו מסברא וכיון דהוא שותה מסתמא אית ליי' הנאה מזה דאי לא"ה למאי הוא שותה אותו אלא ע"כ דאית ליי' הנאה מיני' וכיון שכן בעי ברוכי אפי' אם מזיק לכל הגוף לית לן בה דברכה בהנאה תליא מלתא כדאמרינן אסור להנות מהעוה"ז בלא ברכה. והסברא הוי נוטה יותר לדעת הרמב"ם מ"מ אין בזה הכרע כ"כ לכך כיון דקי"ל ספק ברכות להקל ע"כ לא יברך עליו וכן פסק בשו"ע מ"מ קשה מאד להקל נגד דעת בה"ג שכתבו הפוסקים דדבריו דברי קבלה ובפרט דמסתברין מילי' והרמב"ם נמי קאי בשיטתי' לכך נכון שלא לשתותו בעין כלל אם לא שיברך על דבר אחר שהכל מקודם ולכוון לפטור גם את השמן כנלע"ד:

ולענין היכי דנותן שמן הרבה לתוך אניגרון ואינו חושש בגרונו איכא ג"כ ב' שיטות דעת הרמב"ם בפ"ח מהלכות ברכות הל' ב' וכן נראה מדברי הרי"ף דכל היכי שאינו שותהו לרפואה ה"ל האניגרון עיקר אפי' בנותן לתוכו שמן הרבה ומברך עליו שהכל נכ"כ הרמב"ם וכן הוא בשו"ע בהגהת רמ"א וכתב תמה המג"א דאמאי לא יברך עליו בפה"א כדאמרינן ^{אוצר החכמה} מ"א דשילקא כשילקא והיינו אניגרון כדאמרינן אניגרון מ"א דשילקא ודוקא בשותהו לרפואה אז הוי השמן עיקר לגבי' ומברך בפה"ע וה"ר יוסף פסק דהעיקר תלוי בהיכי דנותן לתוכו שמן הרבה ואפי' אם שותהו שלא לרפואה נמי השמן עיקר ומברך עליו בפה"ע והא דנקיט חושש בגרונו אורחא דמלתא נקיט דאז דרך ליתן שמן הרבה והסכים עמו הטור. ובאמת פשטא דלישנא דתלמודא דאמר הב"ע בחושש בגרונו ודאי דמשמען כהרי"ף והרמב"ם ובלא"ה כבר תפסו כל הפוסקים לכלל בכל דיני ברכות דכל היכי דנחלקו הפוסקים בברכות יברך הברכה שיוצא בה לכ"ע וה"נ יברך שהכל דעל כולם אם אמר שהכל יצא וכן פסק בשו"ע וכל זה פשוט:

דף לו גמ' דתניא החושש בגרונו לא יערערנו בשמן תחלה בשבת אבל נותן לתוכו שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע. רש"י קמפרש לשון ערעור דהוא לשון שהי' ולכך פי' לא יערענו כו' דמשהי' לי' בתוך גרונו ואינו בולעו וכיון דלא בלע ליה מוכחא מלתא דלרפואה. והנה התוס' הבינו בדבריו דאסור להשהות בגרונו אפי' אם בולעו לבסוף כיון שקודם הבליעה הוא משהה לי' בתוך גרונו מוכחא מלתא דלרפואה ואסור ולכך הקשו עליו דלפליג ולתני' בדידי' מאי איריא ע"י אניגרון אפי' בעיני' שרי לכלעו לאלתר. ובאמת הוא קושיא חזקה לפי הבנתם דהא ע"כ ע"י אניגרון נמי לא שרי רק לכולעו לאלתר ולא לשהותו דאל"כ למאי נקט כלל ובולע אלא ע"כ דהכונה הוא שיבלע לאלתר וכיון שכן גם בלא אניגרון נמי שרי אם בולע לאלתר דהא לא אסר רק

להשהותו וא"כ למאי נקיט כלל אניגרון. ולע"ד נראה דכוונת רש"י הוא מאי דכתב ואינו בולעו היינו שאין בולעו כלל רק משהי' לי' בתוך גרונו ופולטו אח"כ דבזה הוא דמוכחא מלתא דלרפואה קעביד כיון שאינו בולע כלל אבל היכי דבולעו אח"כ אף דמשהי' לי' בתוך גרונו קודם שכולע לית לן בה וכן כתב רש"י להדיא בד"ה תחלה וז"ל כלומר לכתחלה לא יתן השמן בפיו לשם ערעור כי אם לשם בליעה ואם בא להשהותו ישהנו והשתא הכי פירושא דהברייתא לפירש"י לא יערענו בשמן תחלה רצה לומר שלא ישתה שמן בעין דאז ודאי לא יבלע אותו כיון שהוא מזיק לגופו רק שישנהו בתוך גרונו ויפלטנו דזה ודאי אסור אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע ר"ל דאז מותר אף להשהותו כיון שכולעו אח"כ והא דנקיט ע"י אניגרון היינו משום דאורחא דמלתא הכי הוא דאי אפשר לבלוע כי אם ע"י אניגרון דבעיני' קמזיק לגופו ועיקר כוונת הברייתא להשמיענו דע"י בליעה שרי אפי' להשהותו ובלא בליעה אסור ולכך בבבא דע"י בליעה נקיט ע"י אנגרון דבלא"ה אי אפשר לבלוע כנ"ל פשוט בכוונת רש"י ולק"מ מה שהקשו עליו התוס' ועיין בהג"מ שפי' ג"כ לא יערענו היינו שיפלוט אח"כ ומה שכתבו התוס' ליישב פירש"י דלצדדין קתני אבל הוא נותן שמן הרבה לתוך אניגרון אפי' להשהותו ובולע הוא מלתא באנפי נפשה ור"ל שכולע אפי' שמן לבדו הוא דוחק גדול דקפסקי לברייתא בסכינא חריפא ואין זה במשמע כלל בלישנא דברייתא ועיין:

והרמב"ם בפכ"א מהלכות שבת הלכה כ"ד קאי נמי בהך שיטתא כמו שכתבנו לפי' רש"י דאניגרון דנקיט אורחא דמלתא נקיט ואה"נ דגם שלא ע"י אניגרון נמי שרי ולכך כתב שם בסתמא אבל בולע הוא שמן הרבה ואם נתרפא נתרפא רק שכזה הוא נוטה מפי' רש"י דלפי' רש"י ע"י אניגרון מותר גם להשהותו ומדברי הרמב"ם אינו נראה כן רק שאינו רשאי רק לבלוע לאלתר ובזה אפי' בשמן גרידא שרי והברייתא יפרש הרמב"ם הכי לא יערענו